

4721

۲ —

۱

۱۷۶

مرد

بسم الله الرحمن الرحيم

سرشناسه: رنجبر، علی رضا.

عنوان و نام پدیدآورنده: معارف / علی رضا رنجبر.

مشخصات نشر: قم: رحیق مختوم، ۱۳۹۷

مشخصات ظاهری: ۱۷۶ ص

۳۰۰/۰۰۰ ریال ISBN: ۹۷۸ - ۶۲۲ - ۹۹۸۱۶ - ۰ - ۳

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه: ص ۱۷۳ - ۱۷۶؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: زبان عربی - نحو

رده بندی کنگره: ۱۳۹۷ ن ۹ ر / PJ ۶۲۰۳

رده بندی دیویی: ۷۵ / ۴۹۲

شماره کتابشناسی ملی: ۹۷۴۲۸۲۵

معارف

علی رضا رنجبر

معارف

نویسنده: علی رضا رنجبر

ناشر: رحیق مختوم

نویت چاپ: اول / ۱۳۹۷

شمارگان: ۲۰۰۰ جلد

قطع: رقعی

قیمت: ۳۰۰/۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸ - ۶۲۲ - ۹۹۸۱۶ - ۰۰ - ۳

تلفن مرکز پخش: ۰۹۳۹۸۵۴۸۴۰۱

این اثر ناچیز را تقدیم می‌کنم:

«به عصاره رسالت، ثمره ولایت، طریق هدایت، موعود
موجود حجة بن الحسن العسكري (عجل الله تعالی
فرجه الشریف)؛

به روح پرفتوح حضرت امام خمینی رحمه الله، که ما را در
مسیر اسلام ناب محمدی صلی الله علیه و آله رهنمون ساختند؛
به محضر اساتید معظم، که اندک اندوخته علمی خود
را مادیون تلاش و زحمات آنانم؛
به والدین بزرگوارم، که هدایتگر و مشوق من در راه
کسب علم دین بودند؛
به همسر و فرزندان مهربانم؛ که با همدلی و همراهی
خود مرا یاری دادند».

فهرست مطالب

مقدمه ۱۳

رؤوس ثمانیه ۱۵

۱. غرض از علم ۱۵

۲. فایده (غایت علم) ۱۶

۳. سمت علم ۱۶

۴. مؤلف علم ۱۶

۵. جنس علم ۱۶

۶. مرتبه علم ۱۷

۷. قسمت علم ۱۷

۸. انحاء تعلیمیه ۱۷

تعریف کلمه و کلام ۱۹

اقسام مفرد ۲۲

اقسام کلمه ۲۵

وجه تسمیه لفظ، کلمه و اقسام کلمه ۲۶

عامل و معمول ۲۸

تعریف اسم ۲۹

علائم مختص اسم ۲۹

تنوین ۳۲

اقسام تنوین ۳۲

نون تأکید ۴۰

دو نکته ۴۰

اثرات نون تأکید ۴۱

حالات اتصال نون تأکید به مضارع ۴۲

تعریف فعل ۴۳

علائم مختص فعل ۴۳

اقسام فعل ۴۴

تعریف حرف ۴۶

اقسام حرف ۴۶

اعراب و بناء ۴۸

انواع اعراب ۴۹

اشکال و علائم اعراب ۴۹

اعراب ظاهری ۴۹

چند مطلب ۵۲

۱. تقسیم کلمه به معرب و مبنی: ۵۲

معارف ۹۸۰

اقسام شباهت اسم به حرف..... ۵۴

اقسام شباهت مُدنی..... ۵۵

۲. تقسیم اسم معرب به صحیح و غیر صحیح:..... ۵۷

۳. تقسیم اسم علم به مفرد و مرکب:..... ۵۸

۴. تقسیم اسم به مفرد، مثنی و جمع:..... ۵۹

کیفیت تننیه و جمع بستن مرکبات..... ۶۳

غیر منصرف..... ۶۶

فرق بین اسم مبنی و اسم غیر منصرف..... ۷۰

افعال خمسه..... ۷۱

اسماء ستّه..... ۷۲

شرائط اسماء ستّه جهت اعراب نیابی..... ۷۲

اعراب تقدیری..... ۷۴

اعراب محلی..... ۷۶

فرق اعراب محلی و تقدیری..... ۷۶

نکره و معرفه..... ۷۷

تعریف نکره..... ۷۷

اقسام نکره..... ۷۸

چند نکته..... ۷۸

تعریف معرفه..... ۷۹

رتبه معارف..... ۸۱

۸۲	 اقسام معارف: ضمیر «۱»
۸۳	 اقوال در بناء ضمیر
۸۳	 اقسام ضمیر
۸۶	 مواضع استتار وجوبی
۸۸	 چند نکته
۸۹	 فرق بین ضمیر مستتر و محذوف
۸۹	 چند نکته
۹۱	 نون وقایه
۹۱	 وجه تسمیه نون وقایه
۹۱	 احکام اتصال نون وقایه به کلمات
۹۳	 مرجع ضمیر
۹۴	 اقسام تقدیم مرجع ضمیر
۹۶	 تعدد مرجع ضمیر
۹۸	 تطابق بین ضمیر و مرجع ضمیر
۱۰۱	 وجوب اتصال ضمیر
۱۰۲	 موارد جواز اتصال و انفصال
۱۰۳	 موارد وجوب انفصال ضمیر
۱۰۶	 حکم دو ضمیر متحد در رتبه
۱۰۶	 تقدیم و تأخیر در ضمائر
۱۰۷	 ضمیر فصل (عماد - دعامه)
۱۰۸	 شرایط ضمیر فصل
۱۰۸	 فائده ضمیر فصل
۱۰۹	 اعراب ضمیر فصل
۱۰۹	 ضمیر شأن (قصه - امر - حدیث - مجهول)
۱۱۰	 احکام ضمیر شأن

عَلَم «۲» ۱۱۲

۱۱۲ تقسیمات علم

۱۱۵ فرق لقب و کنیه

۱۱۵ اجتماع اسم، لقب و کنیه

۱۱۶ اجتماع اسم و لقب از نظر افراد و ترکیب

۱۱۷ چند نکته

۱۱۸ انواع منقول

۱۲۲ فرق بین نکره و اسم جنس

۱۲۴ فرق بین اسم جنس و علم جنس

۱۲۴ فرق بین علم جنس و علم شخص

اسم اشاره «۳» ۱۲۵

۱۲۵ اقسام اسم اشاره

۱۲۶ چند نکته

موصول «۴» ۱۳۱

۱۳۱ اقسام موصول

۱۳۲ چند نکته

۱۳۷ چند نکته

۱۴۱ حذف موصول اسمی

۱۴۱ شرائط صله موصول اسمی

۱۴۳ احکام صله موصول اسمی

۱۴۵ حذف صله موصول اسمی

۱۴۶ احکام عائد

۱۴۸ حذف عائد

چند نکته..... ۱۵۲

چند نکته..... ۱۵۳

کیفیت ساختن مصدر مؤول..... ۱۵۵

دو نکته..... ۱۵۶

فرق بین موصولات حرفی و اسمی..... ۱۵۶

علت استفاده از مصدر مؤول به جای مصدر صریح..... ۱۵۷

فرق بین مصدر مؤول و مصدر صریح..... ۱۵۸

حذف موصول حرفی..... ۱۵۸

حذف صله موصول حرفی..... ۱۶۰

معرف به «ال» «۵»..... ۱۶۱

اقوال در حرف تعریف بودن «ال»..... ۱۶۳

چند نکته..... ۱۶۵

مضاف به معرفه «۶»..... ۱۶۶

خاتمه..... ۱۶۷

منابع..... ۱۷۳

مقدمه

قال الصادق عليه السلام: «تعلّموا العربية فإنّها كلام الله الذي كلّم به خلقه»^۱.

برای فهمیدن کلام قرآن و مفسرین آن باید با ادبیات عرب آشنا شویم؛ یکی از موضوعات ادبیات عرب، علم نحو است. ادیبان حول این محور کتب فراوانی نوشتند اما با توجه به اینکه با پراکندگی مطالب در کتب مختلف نحوی روبرو بودیم بر آن شدیم تا جهت جمع آوری و سپس جمع بندی مطالب دست به تالیف این کتاب به عنوان مدخل و مقدمه برای ورود به مباحث نحوی بزنیم. سعی ما در این مجموعه بر آن بوده با قلمی شیوا و روان مطالب را به رشته تحریر درآوریم.

بدون تردید این اثر خالی از عیب و نقص نیست از این رو از

۱. وسائل الشیعة، ج ۱۷، ص ۳۲۷.

همه عزیزانی که عیبه‌های آن را به این کمترین اهدا نمایند تشکر فراوان دارم.

در پایان از مساعدت‌های مؤسس حوزه علمیه امام صادق علیه السلام حضرت آیت الله سلیمانی حفظه الله و مدیر محترم آن جناب حجة الاسلام و المسلمین محمدصادق سلیمانی زید عزه و همه طلاب محترمی که این حقیر را در کتابت این اثر یاری نمودند صمیمانه تقدیر و تشکر می‌کنم.

امید است پرتو عنایت آفتاب چهاردهم بر این اثر بتابد و مورد قبول پروردگار سبحان قرار گیرد.

علی رضا رنجبر

کوئتا- حوزه علمیه امام صادق علیه السلام

تابستان ۱۳۹۷